

Historielærerforeningen

Noter nr. 182 - aktiverende historieundervisning

31. august 2009

Udvalgte danske statsministre - to bøger og en udstilling

Af Ulrik Grubb

Den 5. april i år overtog Lars Løkke Rasmussen som den 40. i rækken pladsen som Danmarks statsminister efter Anders Fogh Rasmussen. Ingen ved i dag, hvorledes dommen over Løkkes gerning vil falde ud, men journalisten og politologen Mads Qvortrup har allerede fældet dommen over Anders Fogh Rasmussen: Han er en af Danmarks største statsmænd i det 20. og 21. århundrede.

Umiddelbart efter Andres Fogh Rasmussens afgang udsendte han bogen "Fogh, Krag, Schlüter og Stauning - Danmarks store statsmænd", der på små 300 sider gennemgår fire danske statsministre, som han mener, rager op over de andre. Disse statsministre har alle ledet landet i mere end seks år og genvundet regeringsmagten efter valg én eller flere gange. Men det afgørende for Qvortrup er ikke dette, for så skulle han også have inkluderet Anker Jørgensen og Poul Nyrup Rasmussen, men dem har forfatteren ikke så meget til overs for. Nej det, der i Qvortrups optik gør en statsminister til en stor statsmand, er, at "de fire mænd på forskellige måder har sat dagsordenen - og ændret Danmark" (s. 292) eller med et citat fra Henry Kissinger: "Den store statsmands opgave er at hjælpe med at bringe folket fra der, hvor de er, til der, hvor de aldrig har været. Det kræver horisont, såvel som det kræver mod" (s.295).

Stauning befæstede demokratiet i Danmark, Krag's fortjeneste var velfærdsstaten og Danmarks indtræden i EF (EU), Schlüter var for Qvortrup den, der både sanerede Danmarks økonomi og gjorde det muligt at være borgerlig i Danmark. Og på mange måder gjorde Anders Fogh Rasmussen Schlüters projekt færdigt: Danmark blev mere borgerligt. Og der er faktisk dokumentation for dette: Syv ud af ti vælgere mente på Fogh-regeringens syv års fødselsdag i 2008, at Danmark var trukket i en borgerlig-liberal retning.

Der er ingen tvivl om, at de fire statsministre alle har været dygtige politikere, der som få har været i stand til at formulere en politik, gennemføre den, kommunikere den og som samtidig har haft politisk tæft og håndslag med alt, hvad det indebærer af positive og mindre pæne sider. Samtidig var de tre første – men ikke Fogh – også tragiske skikkelser på hver sin måde. Stauning måtte se sit livsværk ødelagt af den tyske invasion, Krag blev – som Bo Lidegaard så fascinerende har beskrevet det – en tragisk person efter sin tilbagetræden, og Schlüter blev trukket ned af tamil-sagen.

Foghs eftermæle er det stadig for tidligt at skrive, men jeg synes, at Qvortrup overser Foghs paradoks. Fogh bliver generalsekretær i NATO, men hans styrke var den indenrigspolitiske scene. Hans håndtering af såvel Muhammed-krisen som Danmarks helt forfejlede deltagelse i Irak-krigen vidner ikke om den samme statsmandskløgt på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Som andre anmeldere af bogen har gjort opmærksom på, er der mange småfejl, og den skæmmes af for mange citater fra Machiavelli og moderne politologer. Denne "name-dropping", der skal vise forfatterens store belæsthed, virker lidt anstrengende, ligesom en redaktør burde have holdt forfatteren på det smalle og spændende spor, så læseren kunne blive sparet for at læse om hele forhistorien og lange digressioner.

Alt i alt en læseværdig bog for den, der gerne vil blive oplyst og udfordret i opfattelsen af den nyere Danmarkshistorie, men den rager ikke op i sammenligning med Søren Mørchs 25 statsministre og Bo Lidegaards Krag-biografi.

Med et andet ideologisk og formidlingsmæssigt udgangspunkt har Arbejdermuseet udsendt bogen "Statsministre 8 socialdemokrater" og åbnet en særudstilling med samme titel. Anledningen er Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkivs 100 år.

Først bogen

Her tegner udvalgte historikere og forfattere/journalister hver sit portræt af en af de i alt 8 statsministre, der samtidig har været socialdemokrater. Det er der kommet en noget broget samling artikler ud af. Nogle forfattere har samlet centrale betragtninger fra deres tidligere værker som Henning Grelle om Stauning og Bo Lidegaard om Krag. I andre tilfælde er det historikere eller journalister, der søger at tegne et portræt – på godt og ondt. Spændende er

journalisten Thomas Larsens skildring af Viggo Kampmann, der tager afsæt i Kampmanns maniodepressive tilstand, eller journalist Poul Smidts "genopdagelse" af Vilhelm Buhl, som de fleste af os kun kender som leder af befrielsesregeringen. H. C. Hansen portrætteres fint af Johnny Laursen, mens Poul Villaumes beskrivelse af Hedtoft næsten udelukkende handler om NATO-medlemskabet, og det er lidt synd. Alex Frank Larsen, der burde være meget mere kendt som den, der satte Tamil-sagen i gang, kan mægtig godt lide Anker Jørgensen. Portrættet af Anker er derfor anderledes, men også interessant med fokus på Ankers synspunkter, da han som den eneste statsminister flytter på plejehjem. Konflikterne i det gamle arbejderparti kommer tydeligt frem i bogens sidste kapitel af Hans Stavnsager om Poul Nyrup Rasmussen. Noget af det bedste i bogen er illustrationsmaterialet, der er hentet fra udstillingen. Smukt sat op og med mange genstande, fotos, tegninger og dokumenter, der kan fortælle en interessant historie om en svunden tid, da Socialdemokratiet ikke var til at komme uden om i dansk politik.

Udstillingen

I arbejdermuseets kælder er der frem til 5. april 2010 en udstilling om det at være statsminister og de otte socialdemokrater, der har været det – indtil nu. Særudstillingen er opdelt i fire dele:

- De 8 røde – en oversigt over de 8 statsministre i overskuelige montrér
- Bag facaderne – om livet som statsminister med hustruer, rejser og meget mere
- Stem på liste A – kampen om vælgerne – valgplakater
- I statsministeriet – med det store ministerbord fra 1930'erne tegnet af Kaare Klint – venligt udlånt af statsministeriet.

Der er hentet mange ting frem fra arkiverne, som samtidig også belyser en del af livet i Danmark de sidste knap 100 år. Der er naturligvis tale om en udstilling, der har en bestemt synsvinkel på historien, men det kan man netop bruge til at diskutere, hvordan man vil have, at vi skal opfatte fortiden. Samtidig rettes fokus mod magten i Danmark og de mænd – indtil nu – der har udøvet denne magt. Udstillingen er pædagogisk bygget op, men jeg vil anbefale en rundvisning, for at eleverne kan få det fulde udbytte.

Som forberedelse til et besøg kunne man læse om en af statsministrene. Samtidig kan man også bruge uddrag af DR2's temaaften 8.12.08, der beskæftigede sig med statsministerens job og hverdag. Bogen anbefales til indkøb til bibliotek eller historiedepot.

Mads Qvortrup: Fogh, Krag, Schlüter og Stauning – Danmarks store statsmænd, Borgen 2009, 303 s., 349 kr.

Statsministre – 8 socialdemokrater. En antologi redigeret af Henning Grelle og Helle Leilund, Arbejdermuseet, 2009, 179 s., 188 kr.

Udstillingen Statsministre – 8 socialdemokrater, Rømersgade 22, 1362

København K. Åbent 13.06.08 – 05.04.10, daglig 10-16.

Skoletjenesten tlf.: 33 48 03 30, mandag-torsdag 13-16, pris for rundvisning 1½ time 300 kr.